

Nieuwsbrief

(Jaargang 1, nr. 3, 2015)

In deze nieuwsbrief

- Redactioneel / Mededelingen van het bestuur (p. 1-2).
- Wetenswaardigheden (p. 3).
- Piet Muntendam: eerste der kopstukken (p. 4-6)
- Tweede kopstukkenbijeenkomst: 24 maart 2016 over Marius Tausk (p. 6)
- De Artsen van Morgen. Over het waarom, hoe en wat van onderwijs over medische geschiedenis binnen de acht medische Faculteiten van Nederland. (p. 7-9).
- Sfeerimpressie van de ALV en de Vriendendag van het Trefpunt, 10 oktober 2015 (p. 10).
- Nieuws van de Stichting Verpleegkundig Historisch Bezit (p. 11-12).
- Commissie Geschiedenis der Verpleegkunde (p. 12).
- Agenda (p. 13).

Redactioneel / mededelingen van het bestuur

Deze derde NVMG-nieuwsbrief willen we, nu het inmiddels december is, uiteraard beginnen met u allemaal, mede namens het voltallige NVMG-bestuur, **heel prettige kerstdagen en een mooi 2016** toe te wensen – al hopen wij u allen eerst nog te zien tijdens de **Domusdag van 11 december as**.

We kijken vol verwachting uit naar wat het nieuwe jaar ons als vereniging gaat brengen. Het zou mooi zijn als de gestage groei van het ledental – de laatste tussenstand is 275 – zich voort zal zetten. In 2016 hopen we ook een slag te kunnen maken ten aanzien van de aanwezigheid van de NVMG en de medische geschiedenis op het internet, o.a. door middel van het in eigendom verwerven van een goede digitale infrastructuur in de vorm van het MGN-portaal (www.mgnportaal.nl), dat vervolgens ook nog geupdate en verder ontwikkeld kan worden. Ook de aanwezigheid op social media wordt een aandachtspunt.

In deze nieuwsbrief kunt u daarnaast al een indruk krijgen van een aantal activiteiten die op stapel staan, niet in de laatste plaats op het gebied van de geschiedenis van de verpleegkunde. Deze nieuwsbrief eindigt met een agenda – die overigens ook (inmiddels bijgewerkt) te vinden is op de website: www.nvmg.nl. Zoals altijd volgt meer gedetailleerde informatie over activiteiten per e-mail en via de ‘tegels’ op de homepage van de website. Op één van die tegels is ook al het programma en de informatie over de **Cursus Medische Geschiedenis 2016** – die eerder ook al per e-mail is verspreid. Het belooft weer een mooi cursusjaar te worden!

In deze nieuwsbrief blikken we ook (met veel genoegen) terug op de NVMG-activiteiten van de laatste maanden, want deze ervaringen 'nemen we mee', zoals het heet, bij het maken van onze plannen voor de toekomst. Hierbij vast een kort overzicht – verderop in de nieuwsbrief volgt er meer:

- Op zaterdag 21 november jl. organiseerde de **NVMG-commissie Onderwijs & Onderzoek** een buitengewoon inspirerend **onderwijssymposium** in Leiden, waarbij iedereen die betrokken is bij het medisch-historische onderwijs aan geneeskundestudenten in Nederland bijeenkwam. Zoals u verderop in deze Nieuwsbrief kunt lezen is in een sfeer van saamhorigheid een goed begin gemaakt aan het bundelen van krachten ter versterking van de positie van het vak medische geschiedenis in Nederland.
- De **kopstukken-videobijeenkomst** van 19 november jl. was volgens iedereen die er bij was een enorm succes – ook daarvan vindt u een verslag in deze nieuwsbrief.
- De **ledenvergadering** op 10 oktober werd gecombineerd met de **Vriendendag van het Trefpunt** voor Medische Geschiedenis op Urk, met een boeiende lezing van de bekende classicus Anton van Hooff – ook hierover kunt u in deze Nieuwsbrief meer lezen.
- Het **symposium over evidence-based medicine**, dat mede door de NVMG op 26 september werd georganiseerd, werd door circa 100 mensen bezocht en was buitengewoon geslaagd. Wat de aanwezigen vooral goed beviel was dat vertegenwoordigers van 'verschillende werelden' nu eens bij elkaar waren gebracht en het gesprek met elkaar aangingen: wetenschapsfilosofen, medici, sociale wetenschappers, historici, wetenschappers, practici, richtlijnmakers, EBM-'gelovigen' en EBM-critici. Dit bleek buitengewoon vruchtbaar. Wij hopen binnenkort een aantal PowerPointpresentaties van dit symposium te kunnen publiceren op de NVMG-website (onder de knop 'downloads/links') en op termijn op het MGN-portaal. Over dit symposium is ook een column verschenen, geschreven door een van de deelnemers, op 'DUB', het onafhankelijke medium van de Universiteit Utrecht. Deze column is terug te lezen via: <http://www.dub.uu.nl/artikel/column/economische-belangen-gevaar-evidence-based-medicine.htm>.

Het onderwijssymposium in Leiden van 21 november 2015 werd afgesloten met een bezoek aan het anatomische museum van het LUMC

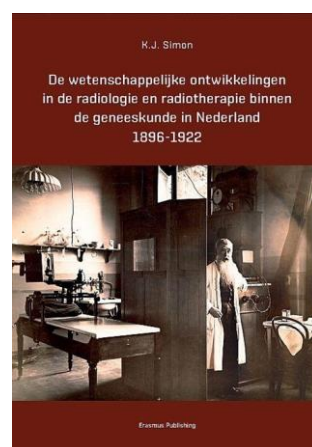
Wetenswaardigheden

Voordrachten 2016

Op 1 maart 2016 zal vanuit het Natuurwetenschappelijk Gezelschap Wageningen een voordracht worden gehouden met als titel *Oorzaak en gevolg van welvaartsziekten in historisch, medisch praktisch en ethisch perspectief*. Klik [hier](#) voor meer informatie.

Promoties

Naast de medisch-historische promoties die in de vorige nieuwsbrieven reeds zijn vermeld, is op 16 februari 2015 ook Kees (K.J.) Simon, emeritus radioloog, gepromoveerd op een medisch-historisch, wetenschaps-historisch onderwerp, bij professor Van Lieburg in Groningen. De titel van het proefschrift is: *De wetenschappelijke ontwikkelingen in de radiologie en radiotherapie binnen de geneeskunde in Nederland 1896-1922*. Van het proefschrift is ook een handelseditie verschenen bij Erasmus Publishing.

Musea

In het Museum voor de Geschiedenis van de Gezondheidszorg in Antwerpen, ook bekend als het Lambotte Museum, is tot 16 juni 2016 'Lambotte en Ensor: de Kunst der Techniek' te zien. In de tentoonstelling zullen twee aspecten uitgebreid worden belicht: originele chirurgische instrumenten, vervaardigd door Albin Lambotte zelf (chirurg rond 1900, grondlegger van de osteosynthese en naamgever van het museum), gaan er hand in hand met schilderijen en afbeeldingen van James Ensor, de kunstenaar die zijn vermaardheid niet in de laatste plaats te danken had aan zijn mecenas, Lambotte. Zie voor meer informatie <http://www.museumgeneeskunde.be/>.

Pieter Muntendam: eerste der kopstukken

Oral history brengt het verleden dichtbij. De Nijmeegse hoogleraar medische geschiedenis D. de Moulin was zich hiervan bewust en liet in de jaren tachtig van de vorige eeuw een reeks gesprekken met vooraanstaande medici vastleggen op video. Allen waren aan het eind van hun carrière. Zij keken in de interviews terug op hun leven, studie en werk. De NVMG en de Nijmeegse Medisch-historische Club D. de Moulin hebben deze unieke films laten digitaliseren en de twee verenigingen organiseren gezamenlijk een reeks Kopstukken. Tijdens iedere bijeenkomst – de eerste was goed bezocht – wordt één film bekeken. Historici, ooggetuigen en familieleden leiden in en reageren.

Pieter Muntendam (1901-1986)

De Kopstukkenreeks opende op 19 november met een bijeenkomst rond de invloedrijke sociaal-medicus Pieter Muntendam (1901-1986). Zijn carrière biedt een panoramische blik op de sociale geneeskunde van de vorige eeuw. Hij startte zijn carrière als dorps huisarts in het Drentse Hollandscheveld, waar hij naar eigen zeggen leerde hoe armoede gezondheid beïnvloedde. Het is een constant thema in zijn loopbaan geworden. In 1949 startte Muntendam als directeur-generaal van het Ministerie van Sociale Zaken. Van 1950 tot 1953 vervulde hij het eerste staatssecretariaat van volksgezondheid, waar hij begon met omdopen van het departement tot ‘Sociale Zaken en Volksgezondheid’. Van 1953 tot 1964 combineerde hij de functie van directeur-generaal met het buitengewoon hoogleraarschap sociale geneeskunde aan de Rijksuniversiteit Leiden. Nadat hij afscheid had genomen als directeur-generaal werd hij gewoon hoogleraar, in 1967 rector magnificus. Na zijn pensioneren in 1972 bleef Muntendam actief in commissies en besturen.

Een jonge Toon Kerkhoff interviewde Muntendam voor De Moulin. Hij kweet zich met deskundigheid en enthousiasme van zijn taak, en zorgde ervoor dat werkelijk alles wat hijzelf en De Moulin hadden aangemerkt als zijnde belangrijk op de band kwam. Wat Muntendam zelf niet zei, zei Kerkhoff wel. Dezelfde Kerkhoff was op de *Kopstukkenbijeenkomst* aanwezig als opgewekte inleider, die met zelfspot zijn alter ego uit de jaren 80 tegemoet trad. Toon herinnerde zich een bijzonder aimabele man, die maar één restrictie had: “Als u mij maar niet Piet gaat noemen”. Ook speet het hem met terugwerkende kracht dat hij teveel richting aan het gesprek had gegeven. Daardoor kwam Muntendam maar zelden echt op zijn praatstoel.

Historicus en jeugdarts Karine van 't Land schetste Muntendam als een pragmatisch, doelmatig en verbindend bestuurder. Als sociaal-medicus ijverde hij er consistent voor om de maatschappij en de omgeving als uitgangspunt te nemen, niet de mens met een probleem. In een rede over arbeidsgeneeskunde uit 1940 legde hij bijvoorbeeld uit hoe schijnbaar luie, werkonwillige arbeiders zo werden gemaakt door het systeem. Het was de taak van de arbeidsgeneeskundige om het systeem en de omstandigheden te veranderen, niet om de arbeiders te straffen. Muntendam heeft zich tijdens zijn hele carrière ervoor ingezet dat verzekerings- en arbeidsgeneeskundigen zich niet richten op repressie (volgens Muntendam duur en heilloos: de echte fraudeur fraudeert toch), maar in plaats daarvan de werkomgeving gezonder maken. Keuzevrijheid van de burger was een volgende rode draad in Muntendams loopbaan. Hij was voorstander van anticonceptie, euthanasie, keuzevrijheid van de vrouw met betrekking tot abortus, en van vrije keuze voor alternatieve geneeswijzen.

*Eerste kopstukken-videobijeenkomst 19 november 2015
ca. 45 aanwezigen luisteren naar de inleiding door Karine van 't Land*

Marius Hennink heeft vele jaren als medewerker op Muntendams afdeling Sociale geneeskunde aan de Rijksuniversiteit Leiden gewerkt en is ook bij hem gepromoveerd. Hennink schetste een beeld van Muntendams veelkleurige onderzoeksgroep, waar ieder werd gestimuleerd om de eigen interesse te volgen zonder aan wetenschappelijke kwaliteit af te doen. Muntendam liet zijn medewerkers kwesties uitzoeken die hij dan aan de kaak stelde tijdens zijn vele optredens in het land. Hij was empatisch en betrokken, en zoals Hennink opmerkt, vaak progressiever dan zijn jonge medewerkers.

Jan en Dick Muntendam, twee van de vier zoons, woonden de bijeenkomst rond hun vader bij. Zij getuigden hoe hun vader beslist niet afwezig was geweest tijdens hun jeugd, ook al werkte hij negentien uur per dag. Dick Muntendam vroeg aandacht voor het verzetswerk tijdens de oorlog, waar het gezin in was gerold. Hij vertelde over de nacht waarin zijn moeder, een markante vrouw, 's nachts opstond en door een kiertje de groep Duitse soldaten en Nederlandse politieagenten voor de deur zag staan. Ze ging daarop weer naar bed. De groep heeft van een boompje in de voortuin een stormram moeten maken om binnen te komen. Muntendam zelf was door toeval niet thuis en is maanden ondergedoken gebleven. Jan Muntendam memoreerde de medische stelregels van huize Muntendam: "Bacteriën zijn niet gevaarlijk als je ze maar goed kauwt" en: "Ga niet naar bed, daar gaan de meeste mensen dood". Ze hebben de zoons door vele decennia gelooft.

De broers vertelden over de dood van hun vader. Hij was voorzitter geweest van de Nederlandse Vereniging voor Vrijwillige Euthanasie en bleef betrokken bij deze vereniging. Een jurist van de NVVE bezocht hem in de verzorgingsflat voor advies – Muntendam was 85 jaar oud. Tijdens dit gesprek kreeg Muntendam een herseninfarct. Nadat de huisarts was gearriveerd en het tafereel overzag, bewoog hij in de richting van de telefoon. Mevrouw Muntendam posteerde zich echter frontaal voor dit apparaat en verklaarde zeer beslist dat er niet getelefoneerd ging worden. Muntendam is enige dagen later overleden.

Tijdens de eerste Kopstukkenbijeenkomst kwam het verleden dichtbij. Er is gelachen, er was aandacht, er waren herinneringen. De Moulin zou tevreden zijn geweest.

*Karine van 't Land
Met dank aan Jan Huurman*

Tweede kopstukken-bijeenkomst: 24 maart 2016 over Marius Tausk (1902-90)

Prof. dr. Marius Tausk was een invloedrijk endocrinoloog en de man achter het farmaceutisch bedrijf Organon. Tausk droeg veelvuldig bij aan nieuwe ontwikkelingen op zeer verschillende gebieden binnen de endocrinologie, zoals de ontdekking van de corticosteroiden (met T.Reichstein, Nobelprijswinnaar in 1950) en de ontwikkeling van de orale contraceptieve pil. De faculteit Geneeskunde van de Universiteit Utrecht benoemde hem in 1937 tot privaatchoort en in 1956 tot buitengewoon hoogleraar met de cryptische leeropdracht 'theoretische endocrinologie' (Lequin enThijssen, *NTvG* 2002, 327). Een onbetwist 'kopstuk' van de endocrinologie in Nederland.

Marius Tausk

Het complete programma wordt u t.z.t. separaat per e-mail toegezonden en is zeer binnenkort ook via een van de 'tegels' terug te vinden op de website: www.nvmg.nl

De Artsen van Morgen. Over het waarom, hoe en wat van onderwijs over medische geschiedenis binnen de acht medische Faculiteiten van Nederland

Onderwijsconferentie: aanleiding en doel

Op zaterdag 21 november 2015 organiseerde de NVMG-commissie Onderwijs & Onderzoek een werkconferentie over het medisch-historische onderwijs aan geneeskundestudenten in Nederland. De conferentie vond plaats in het Leids Universitair Medisch Centrum, met de decaan van het LUMC als voortreffelijke gastheer. Er waren ca. 30 genodigden aanwezig, inclusief twee gastsprekers uit Engeland (prof. Virginia Berridge, hoogleraar history of public health aan de London School of Public Health and Tropical Medicine) en Duitsland (prof. Heiner Fangerau, hoogleraar medische geschiedenis aan de Universiteit van Keulen).

Aanleiding voor de conferentie was de herziening van het Nederlandse Raamplan voor de opleiding tot Medicus (2009) per 2019. De NVMG is ontevreden met de marginale positie van het medisch-historisch onderwijs binnen het huidige Raamplan en grijpt de herziening aan om de positie van het onderwijs te versterken, bijvoorbeeld door eindtermen op te nemen, een handboek te schrijven met daarin examenvragen, etc. De gedachtewisseling tijdens de conferentie had tegen deze achtergrond een tamelijk concreet doel: het aanleveren van ingedriënten voor een gezamenlijk visiedocument, dat als basis kan dienen voor het 'lobbywerk' ten aanzien van nieuw Raamplan.

Uitgangspunt

De acht Medische Faculiteiten leiden samen in totaal 15.660 medische studenten op, terwijl Nederland slechts drie werkzame hoogleraren medische geschiedenis telt (een van hen is actief op vier universiteiten), plus slechts twee universitair docenten. Daarnaast zijn 11 promovendi werkzaam binnen 8 parttime en 3 fulltime aanstellingen. In totaal moet deze uiterst beperkte staf aan steeds grotere groepen studenten Medische Geschiedenis onderwijzen, terwijl er te weinig tijd is voor variatie, zodat docenten steeds 'college geven' als methode kiezen. Interactieve werkvormen zijn door het gebrek aan menskracht vrijwel onmogelijk, om nog maar te zwijgen van het laten produceren van essays die (in 400-voud) nagekeken moeten worden. De studenten zitten daardoor te relaxed in de bank, ook al omdat er geen toetsvragen gesteld worden.

In het NVMG-beleidsplan, dat in maart 2015 is aangenomen door de ledenvergadering, wordt vastgesteld dat de academische positie van de medische geschiedenis in Nederland minder is dan in de ons omringende landen. Ter verbetering van die positie staat in het beleidsplan het streven vermeld om in iedere medische faculteit / Universitair Medisch Centrum één stafplaats voor medische geschiedenis te realiseren; met andere woorden: de huidige, inmiddels 4 Fte zouden 8 Fte moeten worden.

Hoe dit NVMG-streven naar anderen te *legitimeren* en het vervolgens ook werkelijk te *realiseren*? Wat is de bijdrage van het medisch historisch onderwijs aan de vorming van de toekomstige arts?

Om deze vragen te beantwoorden werd tijdens de conferentie het onderwijs in medische geschiedenis aan alle acht Nederlandse medische faculteiten zowel naar inhoud als naar methode vergeleken met dat van vakgenoten uit twee direct aangrenzende buitenlandse landen. Ook is aan enkele jonge Nederlandse artsen in opleiding gevraagd om hun visie te geven over wat zij zien als meest wenselijke onderwijsvorm voor medische geschiedenis.

Ervaringen in Duitsland en Engeland

De Medische Geschiedenis is in Duitsland de laatste decennia ondergebracht in Instituten voor Geschiedenis, Theorie en Ethiek (GTE) van de Geneeskunde. Hoewel het nu nog zo is dat vrijwel elke medische faculteit een hoogleraar medische geschiedenis heeft en deze ook vaak hoger in rang is dan filosofen of ethici, dreigt men – aldus het relaas van prof. Fangerau – deze suprematie van de medische geschiedenis te verliezen aan de medische ethiek, een vak dat meer tot de verbeelding spreekt omdat het daarin altijd over concrete, actuele casuïstiek gaat. De NVMG is daarom ook geen voorstander van het opgaan van de medische geschiedenis in dergelijke interdisciplinaire instituten. Men wil in het onderwijs wel samenwerken met ethici (lokaal), maar in het historisch onderzoek bij voorkeur samenwerken met andere historici (eventueel ook historici van andere faculteiten) en dus als professie onafhankelijk worden ingebed. Ook in Engeland is de medische geschiedenis zwakker en minder zichtbaar geworden, alhoewel het Wellcome Institute nog steeds geld verschafft. Studenten kiezen nog wel voor vakken binnen de Medical Humanities, maar niet altijd medische geschiedenis. In navolging van prof. Fangerau, benadrukt prof. Berridge dat de medische geschiedenis, om een sterke institutionele positie te verkrijgen en behouden, het beste in de medische faculteiten ingebed kan worden. Geneeskundestudenten hoeven geen professionele historici te worden, maar hebben wel behoefte aan ‘historische sensatie’. Berridge raadt daarom aan om in het onderwijs gebruik te maken van primaire bronnen.

Waarom medische geschiedenis?

Argumenten om historisch onderwijs te blijven geven aan artsen in opleiding zijn er legio. Huisman noemt er acht in navolging van David Jones et al. (2014) en Helen Small (2013). Medische Geschiedenis

- Conceptualiseert praktijken;
- Legt de toevalligheid en feilbaarheid van kennis bloot;
- Houdt de wetenschapper nederig;
- Biedt een aanvulling op de bio-ethiek;
- Bevordert humaan handelen van de arts (empathie);
- Vergroot opmerkzaamheid van de arts voor belang van geschiedkundige zaken;
- Oefent kritisch denken;
- Draagt bij aan het creëren van professionele identiteit;
- Dient evenals andere humaniora het streven naar individueel en collectief geluk;
- Heeft evenals andere humaniora intrinsieke waarde;
- Biedt evenals andere humaniora commentaren. De democratie kan daar niet buiten.

Van al deze legitimerende argumenten – die ook naar voren kwamen in de voordracht van Fangerau – zijn de onderwerpen af te leiden waarover het onderwijs zou moeten gaan. Belangrijk is dat de medische faculteiten terdege gaan beseffen dat het vak ‘medische geschiedenis’ veel meer te bieden heeft dan ‘incidenteel een kers op de taart zetten’ bij het jubileum van een arts of ziekenhuis.

Hoe moet onderwijs in medische geschiedenis eruit zien opdat de studenten van nu en morgen het willen volgen?

De secretaris van de commissie O & O, Karine van 't Land, pleit in haar bijdrage (en in navolging van Simon Sinek) voor ‘een doel geven’ aan het medisch-historische onderwijs, zoals men bijvoorbeeld in Groningen doet. Daar leidt men de studenten via het vak geschiedenis kennelijk op tot ‘change agents’. Anderen stellen dat het geen zin heeft alle artsen op te leiden tot leiders; ze moeten immers primair goede artsen worden. De studenten willen graag e-learning, herhaling van onderwerpen met gaandeweg meer verdieping. Sommigen stellen zelfs dat het vak Medische Geschiedenis pas zin heeft als ze al wat verder in hun opleiding zijn, omdat aan het begin alles hen overdondert zodat (historische) reflectie nog moeilijk is.

Opgepikte leestips

- H.H.Eulner, *Die Entwicklung der medizinischen Spezialfächer an den Universitäten des deutschen Sprachgebietes* (F.Enke, 1970).
- H. Fangerau, M. Gadebusch Bondi, ‘Spannungen in der jüngeren Medizingeschichte: Legitimationsstrategien und Zielkonflikte – ein Beitrag zur Diskussion’, in: *NTM Zeitschrift für Geschichte der Wissenschaften, Technik und Medizin* (September 2015) Volume 23, Issue 1, 33-52
- J. Frenk and L. Chen, Z.A. Bhutta (et al.) Health professionals for a new century: transforming education to strengthen health systems in an interdependent world, in: *The Lancet* 3766 (2010) 1923-1958.
- J. Guldi and D. Armitage, *The History Manifesto* (Cambridge University Press 2014).
- R. Horton, ‘The moribund body of medical history’, in: *The Lancet* 384 (2014) 9940.
- David S. Jones et al., ‘Making the case for history in medical education’, in: *JHMAS* 70 (2015) 623-651. W.F. Kümmel, *Die Institutionalisierung der Medizinhistoriographie. Entwicklungslinien vom 19. ins 20. Jahrhundert.* (2001 Stuttgart: Steiner). H. Small, *The value of the humanities* (Oxford University Press 2013).
- C. Timmermann, ‘Not moribund at all!’, in: *The Guardian*, August 4 (2014).

Met dank aan Cecile aan der Stegge: deze bespreking van de werkconferentie is een (informele) bewerking van het (meer formele) verslag dat zij hiervan heeft gemaakt

Sfeerimpressie ALV – Vriendendag Trefpunt 10 oktober 2015

Op 10 oktober was het weer zover. Het Foksdiep op Urk werd wederom bezocht door een grote groep geïnteresseerden in de medische geschiedenis. Hier vond de vierde algemene ledenvergadering (ALV) van de Nederlandse Vereniging voor Medische Geschiedenis plaats, met tussendoor een heerlijke lunch van gebakken vis, inmiddels traditie.

De met boeken omringde ruimte zorgde voor een sfeervolle ambiance, waarin dr. Anton van Hooff een lezing hield over zelfdoding in de Oudheid, waarover hij in 1990 een boek publiceerde. In zijn lezing ging Van Hooff in op de Eed van Hippocrates en dan met name het gedeelte waarin de arts zweert om geen kwaad te doen en de gezondheid van de patiënt te waarborgen. Hij besprak daarnaast de rol van de aangeropen goden Apollo, Asklepios, Hygieia en Panakeia – en toonde daarmee aan dat de antieke mens van mening was dat ziekten en andere gebreken door de goden aan de mens waren gezonden. Als oorzaken benoemde men bijvoorbeeld belediging van de godheid of dat een god niet op de juiste wijze werd vereerd. Van Hooff behandelde in het verlengde hiervan de tempelgeneeskunde, waarin de zieke een Asklepieion bezocht. Na betaling werd door de priester gevraagd wat het probleem was. De zieke moest op de vloer gaan liggen, omringd door kruipende slangen, en gaan slapen. In zijn droom bezocht Asklepios, Hygieia of een andere genezende god de patiënt. Het kwam voor dat de patiënt na zijn *incubatio* (droomslaap) was genezen of dat hij instructies kreeg voor de behandeling, die priester moest uitvoeren. Als dank werd een votiefreliëf achtergelaten.

Classicus Anton van Hooff. Hij hield tijdens de Vriendendag op 10 oktober 2015 een boeiende voordracht over geneeskunde en omgang met de dood in de klassieke oudheid

Van Hooff richtte vervolgens de aandacht op de opkomst van de rationele geneeskunde, waarbij hij zijn betoog toespitste op de verschillende oorzaken die in de antieke bronnen werden aangewezen voor zelfdoding, waaronder een groot schuldbesef, ondraaglijk lichamelijk lijden of immens verdriet. Tenslotte ging van Hooff in op de strafbaarheid van zelfdoding in de Oudheid alsook de hulp daartoe en maakte hij een connectie met de hedendaagse praktijk van zelfmoordenaars en euthanasie. Het was een interessante lezing over de donkere kanten van de mens in de Oudheid en hoe deze kennis heden is verankerd in de moderne geneeskunde.

Na de lezing volgde de ALV en daarna kregen de aanwezigen een rondleiding door de loodsen van het Trefpunt voor Medische Geschiedenis, met daarin de boeken over medische geschiedenis, die gered zijn van vernietiging. De aanwezigen konden volop genieten van boeken en van farmaceutische voorwerpen zoals geneesmiddelenlades, erlenmeyers, mortieren en stampers. Het was al met al een geslaagde en informatieve dag.

Mark Beumer

Nieuws van de Stichting Historisch Verpleegkundig Bezit (SHVB)

Verpleegkundig Erfgoed zichtbaar in de colloquiumzaal op Urk

Velen hebben het wellicht al gezien: vooruitlopend op de komst van de gehele collectie naar het Trefpunt voor Medische Geschiedenis op Urk, hebben twee medewerkers van SHVB eind augustus twee vitrines ingericht met historische objecten uit de collectie: de linker vitrine is gewijd aan het voorkómen en bestrijden van Tuberculose en in de rechter vitrine zijn enige fraaie stoomketels en verstuivers te zien.

Delen van collectie SHVB digitaal zichtbaar

De Rijksdienst Cultureel Erfgoed (RCE) heeft SHVB **verzocht om mee te doen aan het DIMCON-project**. Sinds 1 april 2010 werkt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed onder de noemer Digitale Museale Collectie Nederland (DiMCoN) aan de centrale ontsluiting van gedigitaliseerde museale collecties. De hiertoe ontwikkelde zoekomgeving is gebaseerd op de open source versie van het Europeana framework. Aangezien de RCE de "nationale aggregator" is binnen het Europeana netwerk betekent dit dat collecties die deelnemen aan DiMCoN ook worden doorgegeven aan Europeana.

Kijk op www.digitalecollectienederland.nl en tref daar voorlopig 86 mooie objecten uit de SHVB collectie plus beschrijvingen aan.

Canon Geschiedenis Verpleegkunde

Op 15 september 1890 verscheen het eerste nummer van het Tijdschrift van Ziekenverpleging (TVZ). Dit 125-jarig bestaan van TVZ is aanleiding voor de Stichting Publicaties voor Verpleegkundigen en Verzorgenden om een **canon van de geschiedenis van de Nederlandse verpleegkunde** samen te stellen. Bij de viering van het behalen van deze bijzondere mijlpaal (op 3 december 2015) wordt deze website als nationaal geschenk aan de beroepsgroep 'overhandigd'. In december 2015 verschijnt de canon bovendien eenmalig in druk als Bijlage bij het Decembern timer van TVZ. Op de achterkant van die gedrukte versie verschijnt tevens een advertorial over SHVB, waarin de verhuizing naar Urk wordt aangekondigd. De voorzitter van SHVB, Dr. Cecile aan de Stegge, is één van de auteurs van de canon. Zij schreef de helft van de biografieën van prominente verpleegkundigen en leverde daar tevens portretfoto's bij. Die krijgen een link naar een wat royaler levensverhaal op de website van SHVB, waardoor vele verpleegkundigen en verzorging die de website van de canon bezoeken meer vertrouwd kunnen worden met het werk van SHVB.

Voorjaar 2016

Het eerste kwartaal van 2016 zal in het teken staan van selecteren, uit- en inpakken van de collectie. Bepaald niet voor het eerst, maar de innige hoop is wel: **voor het laatst!!** De collectie bereikt op Urk een waardige eindbestemming. Momenteel wordt door bestuur en medewerkers naarstig gezocht naar extra financiële middelen om deze kostbare operatie het hoofd te kunnen bieden. Voor de goede verstaanders onder u: **iedere bijdrage is welkom en zal zorgvuldig worden besteed.**

SHVB wenst u allen een mooie decembermaand en een gezond 2016 toe.

Ida van Deth-Ruys

Commissie Geschiedenis der Verpleegkunde

Een afscheid en nieuw begin

De Vereniging Geschiedenis der Verpleegkunde, VGV, heeft op drie oktober haar laatste ledenvergadering gehouden. 's Morgens hield Karine van 't land een lezing over 'Psychiatrie en beschaving', een historische discussie. Gevolgd door 'Psychiatrie tussen de coulissen', een monoloog uit 'Dagboek van een gek', van Gogol, gespeeld door Reinier van Mourik. Beide presentaties werden met enthousiasme door de aanwezigen ontvangen. Na de lunch werd een korte vergadering gehouden. Hierna volgde een terugblik op 34 jaar VGV, in de vorm van een interview dat Hans Wupkes hield met een aantal leden van het eerste uur, Leni Wittekoek, Evert Kleijer, Tine Casimir en Ida van Deth, SHVB.

Een afscheid geeft altijd gemengde gevoelens, maar de blik op de toekomst is positief, we gaan door als commissie Geschiedenis der Verpleegkunde, CGV, het scheelt maar één letter. Het was dan ook geen echt afscheid maar een tot ziens bij de volgende activiteiten; de meeste aanwezigen zijn inmiddels lid geworden van de NVMG. De aanwezigen gaven het bestuur als laatste het dringende verzoek mee er voor te waken dat de verpleegkundige identiteit behouden blijft, dat heeft het bestuur toegezegd. Met een feestelijke borrel werd de bijeenkomst afgesloten.

Om de continuïteit te bevorderen wordt de commissie voorlopig gevormd door het huidige bestuur van de VGV dit zijn: Hans Wupkes voorzitter, Tine Casimir secretaris, Jopie van der Wel penningmeester en de leden Hans den Boer en Cecile a/d Stegge.

De commissie heeft inmiddels één keer vergaderd en plannen voor 2016 gemaakt. In 2016 zullen wij twee activiteiten organiseren.

- zaterdag 28 mei een excursie naar het Dr. Guislain museum in Gent.
- zaterdag 19 november een Verpleegkundig Historische Dag op Urk. Het programma en meer informatie vindt u in de volgende nieuwsbrief.

De VGV wordt in januari 2016 opgeheven, er moeten nog wat zaken worden afgehandeld en we hebben de leden beloofd dat zij als laatste post van de VGV, de herinneringen aan de VGV in de vorm van een éénmalig tijdschrift zullen ontvangen.

Tine Casimir

Agenda

- 11 december 2015 **Domusdag** Medische Geschiedenis, over het thema: “Gelaat en de medicus”.
Locatie: Domus Medica Utrecht.
- 5 februari 2016 **Cursus** Medische Geschiedenis
- 4 maart 2016 **Cursus** Medische Geschiedenis
- 24 maart 2016 **Kopstukkenbijeenkomst** (afl. 2): Marius Tausk
- 23 april 2016 **Algemene ledenvergadering**, met ook een inhoudelijk programma (wordt
t.z.t. bekend gemaakt)
- 28 mei 2016 **Excursie** Dr. Guislain Museum in Gent (België)
- 7 oktober 2011 **Cursus** Medische Geschiedenis
- 4 november 2016 **Cursus** Medische Geschiedenis
- 19 november 2016 **Verpleegkundig Historische Dag**

Tenzij anders vermeld vinden onderstaande activiteiten plaats in:

Trefpunt voor de Medische Geschiedenis in Nederland (TMGN)

Foksdiep 4

8321 MK Urk

www.tmqn.nl

Zie ook: www.nvmg.nl